

Zondag 29 september 2024
tweede van de herfst

Lezing uit het eerste testament: Numeri 11,24-29

Lied: 'Woord dat ruimte schept' – lied 330 – tweemaal

Evangelielezing: Marcus 9,38-50

Lied: 'Zoekend naar licht' – lied 1005, 1+2+4 (in het Nederlands)

Overweging

Echte struikelteksten lezen we vandaag in het Marcusevangelie.
Ze trekken gelijk de aandacht: die heftige woorden. Woorden die meer thuis horen bij religieus fanatisme: over het afhakken van je hand of je voet. Over het uitrukken van je oog.

Als je hand je op de verkeerde weg brengt, hak hem af.
Als je voet je op het verkeerde pad leidt, zelfde recept.
Beter mank naar de hemel dan huppelend naar de hel.
Als je oog je verleidt, ruk het uit, beter één oogje in het zeil dan met beide ogen de hel tegemoet, *de Gehenna waar de wormen blijven knagen en het vuur niet dooft.*

Ze trekken de aandacht, deze woorden. Dus laten we daar eerst bij stilstaan. Voordat we eraan blijven haken en de rest niet meer horen.

Je kunt natuurlijk zeggen: dit moet je niet letterlijk nemen. Dat lijkt me alvast een belangrijke gedachte. Een gedachte in de geest van Jezus. Want angst aanjagen door radicale maatregelen brengt mensen immers niet dichterbij God. Geloof kan niet bestaan in een sfeer van angst en dreiging.

Maar waarom staat het er? Wat is het doel van zulke heftige woorden?

Het lijkt me dat het past bij de manier waarop Jezus mensen iets leert. Hij geeft onderricht aan zijn leerlingen. En hij doet dat wel vaker door overdrijving. Niet omdat hij wil dat zijn woorden letterlijk worden uitgevoerd. Maar om te zeggen dat hij een serieus punt maakt.

Je weg gaan met God – het is een serieuze zaak. Je doet het er niet even bij. Het vraagt om een toewijding die alles doortrekt. Om telkens weer jezelf kritisch afvragen: is dit de bedoeling? Ben ik serieus op weg naar Gods toekomst? Geloof ik daar eigenlijk nog wel in? Ga ik de weg van de hoop die soms tegen de klippen

op loopt? Wijd ik me aan mildheid en mededogen, aan recht en gerechtigheid?

Je weg gaan met God en hoe je dat dan doet, daarover vertelt Marcus vandaag – en Numeri trouwens ook. Numeri vertelt hoe 70 oudsten een gave krijgen die Mozes ook heeft: de gave van het profeteren. Want Mozes vond het allemaal te zwaar worden in z'n eentje. Hij hield het niet meer vol alleen: de hoop en de verwachting gaande houden, als leider van het volk. Maar er gebeurt hier natuurlijk meer. Iets wat veel belangrijker is. Mozes doet een stap opzij om plaats te maken voor gezag van anderen. Hij juicht het toe. Hij is niet de despoot die in z'n eentje wil heersen. Hij wil geen monopolie op het contact met de Eeuwige.

Het verhaal gaat hierin heel ver.

70, je kunt het zien als symbolisch voor de hele wereld: 70 is het getal van de volkeren der aarde. God draagt dus een deel van de geest die op Mozes rust over op al die volkeren. Alsof hij zegt: ook zij gaan een weg met mij. Ik spreek hen rechtstreeks aan. Er is geen bemiddelaar nodig.

Dan zijn er ineens die twee mannen die niet met de zeventig meegekomen waren. Eldad en Medad. Waarom kwamen ze niet mee? Waren ze bescheiden? Durfden ze niet goed? Vonden ze zichzelf misschien niet waardig genoeg? Hoe het ook mag zijn – de geest daalt ook op hen neer.

Jozua vindt het maar niks. Het is immers wel handig als het gezag een beetje wordt ingeperkt. Als niet zomaar iedereen op gelijke voet met Mozes mag staan. Dan krijg je toch chaos? Als iedereen leider is, waar moet het dan heen?

Maar Mozes heeft er geen enkel probleem mee. 'Ach, was het hele volk maar profeet!' roept hij uit. Mozes wil open en ontvankelijk zijn. Dát is de weg, zegt hij. Hij sluit niemand uit. Als God zijn geest op iemand legt, zal hij luisteren. Het is alsof hij zegt: het is niet aan mij om ergens een grens te trekken. Je hoeft me niet te verdedigen, want het gaat niet om mij. Het gaat om God. Om zijn weg, met ieder van ons.

Jezus reageert op dezelfde manier als Mozes. Ook hem is het ego-denken vreemd.

"Meester," zegt Johannes, "we hebben iemand gezien die in uw naam demonen uitdreef en we hebben geprobeerd hem dat te beletten omdat hij zich niet bij ons wilde aansluiten." En Jezus zegt: laat hem. Ga ervan uit dat hij te goeder trouw is. Sluit die ander niet uit, ook al volgt hij ons niet. Hij gaat zijn weg met God en God met hem. Die weg is niet afhankelijk van mij. "Wie niet tegen ons is, is voor ons," zegt Jezus. Hij zegt niet zomaar: je hebt nu eenmaal voorstanders en tegenstanders.

Wie niet tegen ons is, is voor ons, zegt hij – dat is een benadering die ruimte schept. Die de eigen kring ruimer maakt. Die je blik wijder maakt. Wie zo denkt, zoekt medestanders en weggenoten, ook onder mensen die misschien anders denken of anders geloven. Wie zo denkt, zoekt naar verbinding in plaats van naar datgene wat ons van elkaar scheidt.

Het is een ruimere benadering dan het omgekeerde: 'wie niet voor mij is, is tegen mij.' Dat klinkt veel beperkter. Dat gaat om uitsluiten. Wanneer ik dit zeg, isoleer ik me in mijn eigen gelijk. De ander heeft zich aan mij aan te passen.

Dit lijkt de weg te zijn van onze samenleving. Waar via sociale media mensen zo vaak vierkant stelling nemen – en niet altijd op een vriendelijke manier. Waar vaak wordt gesproken en weinig wordt geluisterd. Waar mensen zich liever tegen elkaar lijken af te zetten dan zich met elkaar te verbinden. Waar het in de politiek erop lijkt dat ieder zich heeft opgesloten in de bubbel van zijn eigen gelijk.

Hoe is dat voor ons, in de kerk?

Natuurlijk vinden we het fijn om met gelijkgestemden om te gaan. Dat is alleen maar menselijk. We worden er blij van wanneer we ons in elkaar herkennen. Het verbindt ons met elkaar.

Maar hoeveel ruimte hebben we voor iemand die anders is? Anders denkt? Zijn er wel tegenstemmen...? Als ze er zijn – laten we ze dan koesteren. Hen aan het woord laten, zoals Mozes dat doet. Hen de ruimte geven, zoals Jezus dat doet. Laten we voorkomen dat we het zo gezellig met elkaar hebben dat we de ander buitensluiten. Laten we zoeken naar gezamenlijke waarden die tegengestelde meningen overstijgen. Laten we niet van elkaar vervreemden.

Ik moet denken aan Awraham Soetendorp. Hij schreef het boekje 'levenslessen van een rabbijn'. Ik denk aan hoe hij bij alles zijn blik open probeert te houden. Hoe hij voortdurend zoekt naar het lichtpuntje in het donker.

Want hij wil de hoop niet opgeven.

Terugkijkend ziet hij hoe zijn leven een en al actie is geweest voor gerechtigheid. Ook nu weer – in de vreselijke oorlog tussen Israël en Gaza. Hoe dat actief-zijn de manier was om niet gek te worden – na wat er in de Tweede Wereldoorlog is gebeurd. Na de ontmenselijking. Na de Shoa.

Hij beschrijft in het boek het verhaal dat zijn vader hem vertelde toen hij dertien jaar was. De koffers stonden klaar, maar het was te laat. Een SS-officier met handlangers brak in om zijn ouders mee te nemen. Awraham zelf lag in de wieg, drie maanden oud. De SS-officier boog zich over de wieg. Hij zei: 'jammer dat hij een Jood is.' Vader Soetendorp antwoordde: 'gelukkig

dat hij een Jood is, want wat er ook met hem zal gebeuren, hij zal nooit opgroeien als het kind van moordenaars.'

Daarop sloeg de SS-officier hem in het gezicht en schreeuwde: 'Dreckjuden!' Tegen zijn mannen zei hij: 'deze mensen zijn zo vies, we kunnen ze nu niet vastpakken.' Tegen het echtpaar zei hij: 'was je, we komen morgen terug.'

Hij wist natuurlijk dat ze dan zouden ontsnappen. Vader Soetendorp zei: 'Vergeet nooit, er stonden tranen in de ogen van de SS-officier en deze tranen hebben ons leven gered.' Hij wilde een les doorgeven: zelfs als het hart volledig verdonkerd is door haat en indoctrinatie, zolang de blik van een baby die donkerte kan doorklieven is er niets verloren. Is alles mogelijk.

Met de open blik van Mozes en van Jezus houdt Awraham Soetendorp vast aan de hoop. Dat elke ontmoeting de weg kan zijn naar het goede.

De laatste woorden van Jezus in het verhaal van vandaag zijn veelzeggend.

"Zorg dat jullie het zout in jezelf niet verliezen en bewaar onder elkaar de vrede."

Wees scherp, als je die weg gaat. Wees kritisch. Blijf alert. Zorg dat het niet een zouteloze bedoening wordt. Maar ook: bewaar onder elkaar de vrede.

Niet de zoete lieve vrede die als mantel der liefde alles bedekt. Maar de vrede als werkwoord. Vrede die voortkomt uit actieve betrokkenheid op elkaar. Vrede die er is wanneer je hoopvol open staat voor de ander. Waarin wonderen kunnen gebeuren. Een mens die profeteert. Een mens die demonen uitdrijft. Een SS-officier die een Joods kind spaart.

Muziek

Lied: 'Ik danste die morgen toen de schepping begon' – lied 839